

Közeledés a folyamatos erdőborításhoz idős tölgyesekben

Az átalakító üzemmód tapasztalatai a Vasvári Erdészeti területén

A Szombathelyi Erdészeti Zrt. és az OEE Szombathelyi Helyi Csoportja 2014. november 14-én, az átalakító üzemmód tanulmányozására tapasztalatcserét szervezett a Vasvári Erdészeti Igazgatóság területére.

A gyülekező a *Körmend 2 D, E, 3 B, C* erdőrésztetek találkozásánál volt. Itt köszöntötte a megjelenteket *Horváth Gábor*, az OEE Szombathelyi Helyi Csoportjának titkára. Ezt követően *Török Imre*, a házigazda igazgatóság fahasználati műszaki vezetője ismertette az általuk kezelt területek élőfakészletét, az erdőállomány összetételét és az üzemmódok megoszlását.

Eddig legnagyobb mértékben a vágásos üzemmód volt jelen, majd a 2008-as üzemtervben már jelentős lépéseket tettek a vágásosból az átalakító üzemmódba való áttérésre. Közel 1500 ha erdő került átalakító üzemmód szerint üzemtervezésre. A véghasználatok megoszlása a következőképpen alakult: a tarvágás 54%-ra csökkent, mellyel jelenleg akácosokat, fafajcserés állományokat kezelnek. A bontóvágások aránya 19% volt 2008 előtt, amely most már 39%-ra nőtt (bontó-, ill. végvágások). A szálalóvágás pedig 7%-os arányban jelent meg.

Folytatásként *Balogh Csaba*, a Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságának igazgatóhelyettese vette át a szót és tartott egy rövid bevezetőt az

átalakító üzemmódról. Bedő-díjas tagtársunktól megtudhattuk, hogy ezeknek a területeknek az erdőterveit még ő készítette egy-két évtizeddel ezelőtt. Ismertetett néhány gyakorlati tapasztalatot a szálalóvágások eddigi folyamatát illetően, majd egy 2005-ös és 2013-as állapotokat mutató orto fotó összehasonlításával madártávlatból is megtekinthettük a többben kialakított lékeket.

A tájékoztatás után *Török Imre* és *Balogh Csaba* vezetésével szemügyre vettük a *Körmend 2 D* erdőrésztet 118 éves kocsányos tölgyesét. Említésre méltó, hogy ezen a területen – első osztályú tölgy termőhely, a magas vadlétszám ellenére is – alig van vadkár, vadkárelhárító kerítés nélkül. Az idős kocsányos tölgyes állomány szálalóvágásra tervezését a következő előzmények tették lehetővé:

- Az előző időszakok erőteljes gyéritéseinek hatására a tölgyek nagy koronát fejlesztettek, melynek hatására viszonylag többször teremnek, ezért több helyen megjelent a kocsányos tölgy újulat.
- 2000-ben volt egy nagyobb makktermés az erdőrésztetben, ami miatt abban az évben a növedékfokozó gyéritését csoportosan, az újulat figyelembevételével végezték.
- Az újulati szintben a gyertyán konkurenciája jelentéktelen a termőhelyen. Az anyaállomány második szintjében is minimális volt a gyertyán mennyisége.

- A nagyobb koronáknak, valamint a csoportos beavatkozásnak köszönhetően az értékes tölgy törzsek fattyúhajtásosodása kevésbé jellemző, mint a kis koronával rendelkező tölgyeknél.

Az erdőrésztetben az értékes, minőségi tölgy termelését tűzték ki célul. Szálalóvágással el lehet érni, hogy minél több értékes egyed érje el az 50 cm célátmérő feletti méretet; ellentétben a tarvágással, amikor a vékonyabb méretű, de még nagyobb érték termelésére képes fákat is levágnak. Az első szálalóvágásos beavatkozás 2008-ban történt. A már jelenlévő újulatra alapozva 8 darab 2-4000 m²-es léket alakítottak ki. A fakitermelés során az újulat maximális kímélése volt a cél. Ennek érdekében rövidfás technológiával dolgoztak. MTZ-vel és kihordó szerelvényvel oldották meg a feladatot, ez talajkímélés szempontjából is fontos volt és így a költséghatékonyság is megvalósult.

A foltokban a vékonyabb gyertyánokból ritka állásban hagytak meg egyedeket árnyalás céljából. A foltokat az első két évben nem ápolták. A harmadik évre viszont már az árnyaló gyertyánok annyira megerősödtek, valamint egyes foltokban az akác akkora mennyiségben jelent meg, hogy az újulat megmaradása érdekében ezeket ki kellett vágni, a megerősödő szedret, kecskefűzet vissza kellett szorítani. Azóta minden évben megápolták a foltokat. Ennek köszönhetően az újulatscsoportok elértek egy olyan fejlettséget,

A szakmai program résztvevői a Körmend 2 D erdőrésztetben

Újulatfolt, háttérben az idős állománnyal

Balogh Csaba egy újulatfolt előtt

hogy mostantól további ápolást nem igényelnek.

A lékkel, valamint annak bővítésével kapcsolatban is merültek fel kérdések a résztvevők részéről, többek között *Dénes Károly*tól – a Pro Silva Hungaria vezetőségi tagjától –, hogy indokolt-e a jövő évi belenyúlás, mivel az erdő jó egészségi állapotban van. Véleménye szerint az újulat fejlődését nem akadályozza a fennálló állomány, makktermés jelenleg nincs, a lékek közti gyérítés kimondottan káros, mivel a méretes, makktermésre képes fák jelentős része kitermelésre kerülne. A további fakitermelést friss újulat megjelenéséhez kötné. Az üzemtervben leírt fakitermelés végrehajtása nem kötelező, de ha levágásra került, akkor a felújítás kötelező. Bőséges újulat nélkül jelentős erdőművelési költség jelenhet meg.

A felvetésre válaszokat meg tudhatunk, hogy a foltok peremén lévő újulat fejlődése, valamint az anyaállomány alatti újulat megmaradása érdekében szükséges a lékbővítés. Továbbá a környező 130-140 éves kocsányos tölgyes állományokban végzett véghasználatok tapasztalatai alapján – a kitermelésre került tölgyekben sok volt a gyűrűs elválás –, ennél az idős tölgyesnél nem tervezik a felújítást 20 évnél tovább elnyújtani, ezért az erdőterv a jelenlegi tervidőszak végére adott még egy szálalóvágási lehetőséget. A következő 10 éves ciklusra még egy-két beavatkozás várható, amelynek végén 10-20%-nyi idős fa marad majd a területen.

A következőkben a *Körmend 3 B* erdőrészletet tekintettük meg, amelyben 2010-ben történt szálalóvágás. Ebben az

Tóth Gábor egy méretes tölgygel

állományban a meglévő újulatfoltokra történt léknyitást követően meglehetősen elviesedett a terület. Jelen van azért újulat, de nem túl nagy számban. Ennek kapcsán újabb kérdés merült fel – most a magán-erdőgazdálkodók részéről –, hogy a feltételezhetően alacsony újulat-szám ismeretében mi lesz az erdőgazdaság részéről a következő lépés. Válaszként megtudhattuk, hogy az ápolásra, csoportos beavatkozásra, kisebb lékek kialakítására fektetik a hangsúlyt és csemetében egyelőre nem gondolkodnak.

Megálltunk még a *Körmend 3 C* erdőrészletnél, amelyet 2009-ben érintettek növedékfokozó gyérítéssel. A csoportos beavatkozás eredményeit figyeltük meg. Ha még kis számban is, de már jelentkezik a tölgy újulat, azonban a többletény hatására a gyomosodás is megfigyelhető.

Ezt követően átutaztunk a következő helyszínre, a *Nádasd 4 A és 1 D* erdőrészletekhez. Az itt álló szép vöröstölgy faszor megőrzésére törekedve csak a beteg egyedeket veszik ki. Ennek kapcsán Török Imre ismertette a vöröstölgy gazdasági jelentőségét, magas rönkhányadát és jelentős export értékét. Az átalakító tömb kijelölésekor vöröstölgyesek is bekerültek az átalakító üzemlétesítésbe, amelyek ebben az üzemlétesítésben az egyik legjobban kezelhető állományok, így ennek a fajának a hosszú távú fennmaradását is biztosítani tudják. Szó esett még egy másik gazdasági szempontból jelentős fafajról, a simafenyőről. Az igények azt mutatják, hogy szükség van a simafenyőre, jó a rönkkihozatala, amelynek piaci értéke csak 5%-kal marad el az erdeifenyőétől. A megte-

kintett simafenyő tarvágás felújítása vöröstölgyvel fog történni, amelynek újulata a környező vöröstölgy-állományok miatt már amúgy is jelen van.

A *Nádasd 1 D* kocsánytalan tölgyes erdőrészletben 2007-ben bontóvágás történt, ahol már a csoportos belenyúlás elvét követték, majd 2012-ben szálalóvágás keretében tovább bontották az újulatfoltok felett. A bontóvágás után a többletény hatására egyes részeken a fekete bodza, kecskefűz, kislevelű hárs eléggé megerősödött, veszélyeztetve az újulat megmaradását. Emiatt a fakitermelés után alapos ápolást kapott a terület, aminek hatására az újulatot erős vadkárosítás érte, ami felveti az ápolás megfelelő erélyének eltalálását. Fontos megemlíteni, hogy a terület Natura 2000-es védettség alatt áll. A természetvédelmi előírások miatt is célszerűnek tűnt a szálalóvágás elkezdése. A továbbiakban szó esett még arról, hogy ha a kocsánytalan tölgyesnek van alsó szintje – főleg gyengébb termőhelyeken, ahol legfeljebb a tűzifatermelés lehet cél –, akkor az átalakító üzemlétesítésben való kezelés, teljes mértékben felvállalható. Az újulati szint érdekében azonban beavatkozásra van szükség. Szálalóvágás előtt előkészítővágást kell alkalmazni és a több éves újulatra szabad csak bontani.

A nádasdi erdőrészletekre vonatkozóan említésre került még pár számadat, a 2014 májusában hatalmas károkat okozó Yvette-ciklon kapcsán. A vihar elvonulását követően az erdészek felmérték a viharkárokat. Akkor a *Nádasd 1 D-re* viharkárként 11 m³ lett felvéve. Miután a kollégák felkészítették a kidőlt fákat, már a legkisebb szélőtől is további 112 m³ dőlt ki. A *Nádasd 4 A-ban* (8,68 ha-on) első nekifutásra 8 m³, a továbbiakban 186 m³ faanyag dőlt ki. Azonban további 50 m³ kidőlt fa még a területen maradt.

A tapasztalatcserén az ERTI is képviseltette magát, így az általuk végzett kutatásokról hasznos tanácsokat, javaslatokat kaphattunk.

A rendezvény zárásaként átutaztunk a Nádasd melletti Malomlói erdészházhoz. Itt már mennyei illatok fogadtak minket a házigazdák gondos keze munkáját dicsérve. Köszönjük a szervezést és a tartalmas szakmai programot az OEE Szombathelyi Helyi Csoportjának, a Vasvári Erdészeti Igazgatóság munkatársainak és külön a főszerző és programvezető Balogh Csaba tagtársunknak.

Szöveg: **Khell Melinda,**
Horváth Gábor
Fényképek: **Dénes Károly**